

Γενικές θέσεις της Αυτόνομης Συσπείρωσης Πολιτών Ικαρίας για το Σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων στην Ικαρία

Η διαχείριση των απορριμμάτων στην Ικαρία έχει πάψει, εδώ και πολύ καιρό, να αποτελεί θεωρητικό πρόβλημα. Αντίθετα, είναι ένα ζήτημα με καθαρά πρακτικό χαρακτήρα, αφού σε συνθήκες γενικότερης οικονομικής κρίσης η Ικαρία αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα στρεβλής διαχείρισης των απορριμμάτων, με βασικά χαρακτηριστικά:

- την αδυναμία υλοποίησης των παλιότερων και του υφιστάμενου σχεδιασμού (ισχύει από 7/4/2006)
- το αδιέξοδο στην τρέχουσα διαχείριση (ανεξέλεγκτη διάθεση σε ΧΑΔΑ και αναιμική ανακύκλωση)
- την αβεβαιότητα για την αποτελεσματικότητα του νέου αναθεωρημένου σχεδιασμού, που βρίσκεται ένα βήμα πριν την οριστικοποίησή του.

Το πρόβλημα διογκώθηκε και έφτασε στο σημερινό αδιέξοδο, όχι επειδή είναι τόσο δύσκολο να λυθεί, ούτε επειδή δεν υπάρχουν δοκιμασμένες λύσεις. Έφτασε σε σημείο κρίσης, εξαιτίας διαχρονικών ευθυνών και παραλείψεων, που καταλογίζονται και στην κεντρική εξουσία και στην περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση. Είναι καιρός, πλέον, να ξεκινήσει μια αντίστροφη πορεία, στην οποία η τοπική κοινωνία και οι φορείς της θα έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο.

Περιγράφουμε το πρόβλημα: τι καλούμαστε να διαχειριστούμε;

Έχουμε μια πληθυσμιακή ενότητα 10.000, περίπου, μόνιμων κατοίκων, στους οποίους πρέπει να συνοπολογίσουμε και τους επισκέπτες (κυρίως, της θερινής περιόδου). Και μια ετήσια παραγωγή αστικών απορριμμάτων (ΑΣΑ), της τάξης των 3.100 τόνων (η επικαιροποιημένη μελέτη τον παρουσιάζει κατά τι μικρότερο). Σύμφωνα με μια πρόσφατη εκτίμηση, την ποσότητα αυτή τη συνθέτουν, κυρίως, ανακτήσιμα υλικά, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί. Γεγονός που υποδεικνύει και το βέλτιστο τρόπο διαχείρισης.

κατηγορία	ποσοστό (%)	ποσότητες (t/y)	ποσότητες (t/y)
Οργανικά	48,30	1.497	1.497
Χαρτί	21,60	670	1.240
Πλαστικό	9,40	291	
Μέταλλα	3,20	99	
Γυαλί	5,80	180	
Μπαταρίες	0,10	3	3
Διάφορα	11,60	360	360
Σύνολο	100,00	3.100	3.100

Πώς αντιμετωπίζεται, μέχρι τώρα, το πρόβλημα

Ο Δήμος έχει εναποθέσει τις ελπίδες του στην ταφή, με την κατασκευή του ΧΥΤΑ και σε μια υποτυπώδη ανακύκλωση, σε συνεργασία με το αναξιόπιστο σύστημα της ΕΕΑΑ, που διαχειρίζεται τον ένα και μοναδικό μπλε κάδο. Στο παρελθόν, δοκίμασε να εφαρμόσει κάποια λύση προσωρινής διαχείρισης (δεματοποίηση), που κατέληξε σε «φιάσκο».

Η Περιφέρεια, με το νέο αναθεωρημένο περιφερειακό σχεδιασμό (δεν έχει νόημα να μιλάμε για τον υφιστάμενο, που δεν εφαρμόστηκε στην Ικαρία), προτείνει:

- δύο χώρους προσωρινής αποθήκευσης σε κοντίνερ ανακυκλώσιμων υλικών, στον Εύδηλο και στις Ράχες (250 τ/έτος ο καθένας) και ένα χώρο προσωρινής αποθήκευσης και δεματοποίησης ανακυκλώσιμων υλικών, στον Άγιο Κήρυκο (500 τ/έτος)
- τρεις μονάδες κομποστοποίησης προδιαλεγμένων οργανικών, σε Εύδηλο, Ράχες και Άγιο Κήρυκο (200 τ/έτος η καθεμία)
- μονάδα μηχανικής βιολογικής επεξεργασίας (2.500 τ/έτος), στην οποία θα γίνεται ανάκτηση μετάλλων και αναερόβια επεξεργασία οργανικών
- ΧΥΤΥ για την ταφή των υπολειμμάτων

Για τη μεταβατική περίοδο, μέχρι τη λειτουργία του ΧΥΤΥ, προβλέπεται να αρχίσουν να εφαρμόζονται οι δράσεις της ανακύκλωσης και της κομποστοποίησης και, ταυτόχρονα, να εγκατασταθεί δεματοποιητής στο χώρο του ΧΥΤΥ. Με σκοπό τα σύμμεικτα (αδιάλεχτα) ΑΣΑ, που θα δεματοποιούνται, να οδηγηθούν για ταφή στο ΧΥΤΥ, όταν ολοκληρωθεί η κατασκευή του.

Προτού διατυπωθούν τα βασικά σημεία μιας εναλλακτικής πρότασης, είναι σκόπιμο να καταγραφούν ορισμένες βασικές παρατηρήσεις στον προωθούμενο νέο περιφερειακό σχεδιασμό:

- Επιλέγεται μια λύση που περιλαμβάνει μονάδα επεξεργασίας σύμμεικτων απορριμμάτων, σε συνδυασμό με μονάδα αναερόβιας κομποστοποίησης οργανικών. Με δεδομένες τις πολύ μικρές ποσότητες ΑΣΑ του νησιού, η μοναδική περίπτωση που θα μπορούσε να συνδυάσει περιβαλλοντικό όφελος και οικονομικότητα λειτουργίας θα ήταν μια απλή εγκατάσταση διαλογής, τύπου ταινιοδρόμου. Ούτε σύνθετες μονάδες μηχανικής επεξεργασίας, ούτε μονάδα αναερόβιας κομποστοποίησης οργανικών, που διαχωρίζονται από τα σύμμεικτα. Για επιπρόσθετη μονάδα καύσης, ούτε λόγος να γίνεται. Είναι καθαρός παραλογισμός.
- Στην περίπτωση που κριθεί σκόπιμη μια απλή μονάδα διαλογής σύμμεικτων, σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να έχει δυναμικότητα 2.500 τ/έτος, που αντιστοιχεί στο 80% του συνόλου των ΑΣΑ. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να έχει δυναμικότητα 900 τ/έτος και να λειτουργεί σε δύο βάρδιες, στην αρχή (μέχρι να αρχίσουν να αναπτύσσονται μαζικά οι δράσεις της ανακύκλωσης και της κομποστοποίησης). Γενικότερα, μονάδες επεξεργασίας σύμμεικτων μεγάλης δυναμικότητας καλλιεργούν τον εφησυχασμό και λειτουργούν σαν αντικίνητρο στη διαλογή στην πηγή.
- Οι μονάδες ανακύκλωσης και κομποστοποίησης περιγράφονται, αναλογικά, υποδιαστασιολογημένες.
- Η λύση της δεματοποίησης είναι, γενικά, προβληματική. Χωρίς να πρόκειται για θέμα αρχής, στην πράξη, λειτουργεί (όπως και οι μεγάλες μονάδες επεξεργασίας σύμμεικτων) σαν το «άλλοθι» της απαξίωσης στη διαλογή στην πηγή. Πολλές φορές, από προσωρινή λύση μετατρέπεται σε μόνιμη και αναπαράγει το καθεστώς των χωματερών. Τα δέματα των σύμμεικτων, που δεν έχουν υποστεί επεξεργασία, δεν μπορούν να ταφούν σε ΧΥΤΥ (δεν είναι υπολείμματα). Κατά συνέπεια, είναι πιθανότερο να αποτελέσουν πρώτη ύλη για καύση, παρά να ταφούν.

Τι θα μπορούσε να περιλαμβάνει μια εναλλακτική πρόταση διαχείρισης για την Ικαρία

Τα πληθυσμιακά και γεωγραφικά δεδομένα, σε συνδυασμό με τα ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα των ΑΣΑ του νησιού, οδηγούν, σχεδόν αναγκαστικά, στο βέλτιστο μοντέλο διαχείρισης. Αυτό που χαρακτηρίζεται από την έμφαση στη διαλογή στην πηγή και σε απλές υποδομές με τη λογική της εγγύτητας και της μικρής κλίμακας. Βασικά εργαλεία και, ταυτόχρονα, επιδίωξη ενός τέτοιου μοντέλου αποτελούν:

- Η μείωση των απορριμμάτων, μέσω της πρόληψης και της επαναχρησιμοποίησης

- Η μείωση των απορριμμάτων, που θα οδηγούνται σε ειδικές μονάδες επεξεργασίας σύμμεικτων, μέσω της μη ανάμειξης και της μέγιστης προδιαλογής των υλικών (ανακυκλώσιμων και οργανικών)

Ένα σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης στην Ικαρία θα μπορούσε να αναπτυχθεί, κατά το κυριότερο μέρος του σε τρεις τοπικές ενότητες (Αγίου Κήρυκου, Ευδήλου, Ραχών) και, δευτερευόντως, σε επίπεδο νησιού. Με τι μέσα και με τι υποδομές;

Σε τοπικό επίπεδο

1. Με διαρκή ενημέρωση για όλο το φάσμα της ορθής διαχείρισης των απορριμμάτων
2. Με την καθιέρωση κινήτρων (ηθικών και υλικών) σε πολίτες και επιχειρήσεις
3. Με πρακτικές και δράσεις (ατομικές και συλλογικές) για τη μείωση των απορριμμάτων και την επαναχρησιμοποίησή τους. Η επαναχρησιμοποίηση θα μπορούσε να περιλαμβάνει και οργανωμένη επισκευή και επαναδιάθεση υλικών, όπως παλιά έπιπλα και ηλεκτρικές συσκευές.
4. Προώθηση της ιδέας της οικιακής κομποστοποίησης
5. Τρεις τοπικές μονάδες-σημεία ανακύκλωσης συσκευασιών, στηριγμένες στη λογική των ξεχωριστών κάδων και με δυναμικότητες που να αντανakλούν τις πραγματικές αναλογίες στη σύνθεση των απορριμμάτων.
6. Απεμπλοκή από το σύστημα του μπλε κάδου (ΕΕΑΑ) και αξιοποίηση των προσδοκώμενων ωφελειών από το δήμο, για την περαιτέρω ενίσχυση των δράσεων ανακύκλωσης.
7. Τρία «πράσινα» σημεία για τη συλλογή άλλων ανακυκλώσιμων υλικών, πλην συσκευασιών.
8. Τρεις μονάδες αερόβιας κομποστοποίησης προδιαλεγμένων, σε ξεχωριστό κάδο, οργανικών, ανάλογης δυναμικότητα.

Σε επίπεδο νησιού:

1. Να εξεταστεί η σκοπιμότητα μιας απλής, μικρής μονάδας επεξεργασίας-διαχωρισμού σύμμεικτων ΑΣΑ
2. Λειτουργία του ΧΥΤΥ
3. Κλείσιμο και άμεση αποκατάσταση των ΧΑΔΑ

Ο χαρακτήρας της διαχείρισης

Σε μια περίοδο, κατά την οποία η τοπική αυτοδιοίκηση υφίσταται μια συστηματική αφαίμαξη πόρων και ουσιαστικών αρμοδιοτήτων, ο τομέας της διαχείρισης των απορριμμάτων δεν έχει μείνει ανέπαφος. Είναι σαφής η πρόθεση εκχώρησης του συνόλου, σχεδόν, της διαχείρισης (ακόμη και της αποκομιδής και του οδοκαθαρισμού) σε ιδιώτες, συνδυασμένη με τη μόνιμη απειλή και νέων διαθεσιμότητων και απολύσεων προσωπικού.

Σε αυτές τις συνθήκες, είναι σημαντικό να υπενθυμίζουμε διαρκώς ότι υπερασπιζόμαστε το δημόσιο και κοινωνικό χαρακτήρα της διαχείρισης των απορριμμάτων. Οι όποιες κοινωνικές πρωτοβουλίες, που αναπόφευκτα γεννιούνται, σε αυτό το πεδίο πιστεύουμε ότι πρέπει να υπηρετούν και να εναρμονίζονται με αυτό το στόχο.

Ικαρία, 19/11/2014

Α.Σ.Π.Ι.

Μέλος της Πανελλήνιας Πρωτοβουλίας Συνεννόησης για τη Διαχείριση των Απορριμμάτων